

Dat 'front van het Angelsaksische imperialisme' was tot aan de invasie van de Sowjet-Unie ook door de communistische partij fel bestreden, met name in haar belangrijkste illegale blad, *De Waarheid*, dat onder hoofdredactie stond van Paul de Groot, de sterkste figuur in het driemanschap (de Groot, Loe Jansen, Jan Dieters) dat sinds de zomer van '40 leiding gaf aan de CPN. Begin mei '41, toen de Duitsers het centrum van Belgrado verwoest en Zuid-Slavië en Griekenland onder de voet gelopen hadden, schreef de Groot dat hij toch 'het meest' getroffen was door 'de smerige rol van het Engelse en Amerikaanse imperialisme' die zich beide 'weer in hun volle afzichtelijkheid en trouweloosheid vertoont' hadden¹; 'De Churchill-aanhangers, zowel Albarda en zijn collega's in Londen als diegenen die hier moesten blijven', zo schreef hij twee weken later, 'voeren de oorlog voor 'Koningin en Vaderland', d.w.z. voor de winst van de couponknippers der Indische en Amerikaanse aandelen.'² 'Churchill wil olie, goud en macht . . . Daarom voert hij oorlog, niet om een of andere wereldbeschouwing of vrijheidsgeest'³ – en een ongelukkig toeval wilde dat nog op 26 juni '41 althans sommige edities van no. 17 van *De Waarheid* verschenen waarin 'sabotage' afgewezen werd en met betrekking tot 'de Oranje-regering' opgemerkt: 'dat het gevluchte zoodje gerust mag blijven waar het zit.'⁴

Het staat wel vast dat dat laatste geschreven werd vóór de Groot uit de radio vernam dat de Sowjet-Unie door Duitsland overvallen was en dat zowel Churchill als koningin Wilhelmina zich met Duitslands nieuwe tegenstander solidair verklaard hadden. Dezelfde datum als boven sommige edities van no. 17 (26 juni 1941) staat namelijk boven edities van no. 18 waarin de oorlog, 'imperialistisch' van karakter tot de 22ste, opeens als 'een vrijheidsoorlog' aangeduid werd: 'verenigt u, Nederlanders, zonder onderscheid van geloof of politieke richting voor de beslissende slag! Zet alles opzij wat ons scheidt.'⁵ Spoedig ging de Groot zich beroepen op 'Roosevelt, Churchill, koningin Wilhelmina, de ministers Albarda en van den Tempel'; hij betoogde óók dat het bondgenootschap van Stalin en Hitler 'nooit bestaan' had.⁶ Aanwijzingen dat aan deze politieke reuzenzwaai instructies uit Moskou of van agenten van de Komintern voorafgingen, zijn er niet; wij zien daar ook de noodzaak niet van in: bij een geschoold

liet: 'De verzwakte arbeidersklasse moet de kapitalistisch-stalinistische bondgenoten aanvaarden die het lot haar opdringt, zoals hare majesteit wel genoodzaakt is, de bolsjewistische bondgenoot te aanvaarden.' (*De Vonk*, 11 (eind sept. 1941), p. 2).

¹ *De Waarheid*, 13 (2 mei 1941), p. 3. ² A.v., 14 (18 mei 1941), p. 7. ³ A.v., 16 (16 juni 1941), p. 4. ⁴ A.v., 17 (26 juni 1941), p. 10. ⁵ A.v., 18 (26 juni 1941), p. 2.

⁶ Manifest van *De Waarheid*, begin juli 1941.